

Sanja Simel

BAJKOVITI MOTIVI I MOTIVI BAŠTINE U ZBIRCI PRIČA NADE IVELJIĆ „ŠESTINSKI KIŠOBRAN“

Sažetak: U radu se govori o pričama *Šestinski kišobran* Nade Iveljić i to na temelju bajkovitih motiva, koji su podijeljeni unutar četiri skupine: struktura priče (bajke), postojanje dvaju oprečnih svjetova, ljudske vrijednosti i etičnost te čarobni predmeti, riječi, pretvorbe i tajne; kao i na temelju motiva baštine koji su u radu prikazani «od istoka prema zapadu do krajnjeg juga Hrvatske»: narodne predaje, legende, anegdote, pučka vjerovanja, narodni običaji i stari zanati, proizvodi i rukotvorine, zemljopisne posebnosti. Nada je Iveljić jedna od začetnica modernih bajki, odnosno bajkovitosti u dječjoj prozi u drugoj polovici 20. stoljeća. Za navedenu je knjigu autorica nagrađena nagradom *Grigor Vitez*, koja potvrđuje autoričin status i popularnost u hrvatskoj književnosti.

Ključne riječi: bajkoviti motivi, motivi baštine, model nove bajkovitosti.

1. UVOD

Zbirka *Šestinski kišobran*, nastala 1972. godine, autorice Nade Iveljić, priznate dječje spisateljice, vrlo je specifična i osobita iz dva razloga. Kao prvo, obiluje bajkovitim motivima koje Nada Iveljić preuzima iz usmene bajke, odnosno nasljeđuje ju na sebi svojstven način, što je prikazano u prvom dijelu rada. Kao drugo, zbirka je izrazito domoljubno motivirana u želji za što boljim poznavanjem vlastitog kraja i domovine Hrvatske, što je u radu prikazano «putovanjem» kroz dijelove Hrvatske, krećući od istoka prema zapadu do krajnjeg juga naših prostora.

Navedena je zbirka nastala, prema autoričnim riječima: «iz duboke potrebe da progovorim o onome što je naše, hrvatsko».¹ Pri tom poznavanju vlastitoga podrijetla, prema riječima Stjepana Hranjeca, profesora i vrsnoga interpretatora koji se bavi zavičajnom baštinom, usmenom književnošću i dječjom književnošću, autorica obilato poseže za usmenom nacionalnom baštinom te se koristi bogatim inventarom usmenoknjiževnih činjenica: predajama, legendama, pričama, anegdotama, prirječjima, etnograđom. Priče stoga iznenađuju premještanjem u realnu zbilju, u stvarne hrvatske prostore od Slavonije, Hrvatskoga zagorja, Gorskoga kotara do Dalmacije. Čitatelj će se susresti s dva autoričina motrišta, pri čemu se elementi bajke s kojima se ponekad susreće u

¹ Hranjec, S. (2004.), *Hrvatski dječji klasici*. Zagreb: Školska knjiga, str. 252.

knjizi primaju i doživljavaju kao autentična realnost, a mnogobrojni realistički, čak dokumentaristički elementi preobraćuju se u imaginarni privid, iako se veza (lokacijska, fabulativna, na razini lika) nikad ne gubi s realnom zbiljom.

Što se tiče zastupljenosti djela Nade Iveljić u nastavnom planu i programu za osnovnu školu, ponuđene su knjige u popisu lektira za 2. razred: *Nebeske barke*, *Pronađeno blago* ili *Božićna bajka*; 3. razred: *Šestinski kišobran* ili *Čuvarice naših krovova* te u popisu lektire za 7. razred: *Želim li vidjeti bijele labudove* ili *Bijeli patuljak* ili *Lutke s dušom*.² Također se u čitankama za hrvatski jezik u nižim razredima pronalaze autoričine priče i pjesme poput: *Vrata od zlata*, *Krampus*, *Dolazak Nove godine*, *Što ujutro radi cvijet*, *Tata kao lijek*, *Kapljica s Plitvica* te *Zvijezda na krovu*, *Dosadno? Nemoguće!* i druge.

2. ŽIVOTNA I RADNA BIOGRAFIJA NADE IVELJIĆ

Nada se Iveljić svojim dosadašnjim opusom od preko četrdeset knjiga ubraja među najplodnije suvremene dječje pisce kao i među klasike dječje književnosti zahvaljujući pojedinim antologijskim djelima: pjesničkim zbirkama – *U zemlji Dječurliji*, pripovjednim zbirkama i pripovijetkama – *Konjić sa zlatnim sedlom*, *Dječak i ptica*, *Šestinski kišobran*, *Zagrebački vrapčići*, *Kolibrić Lili* i druge priče, *Vodenica Sokolica*, *Zmajevi nad gradom*, *Dođi da ti pričam*, *Dimnjačar* i *bijela golubica*, *Klokan u dizalu*, *Zemljina djeca*, romanima – *Marijina tajna*, *Čuvarice novih krovova*, *Dobro lice*, *Sat očeva*, *Školsko dvorište*, *Dječji dom*, *Lutke s dušom*, *Tihi stanovnici*, *Bijeli patuljak*, *Želiš li vidjeti bijele labudove?* *Svračkovo brdo*, *Oblaci nad rijekom*, slikovnicama – *Srećko i njegov bager*, *Ivan i njegova vatrogasna kola*, *Ana i njezin traktor*, *Luka i njegov kamion*, *Životinje na gospodarstvu*, *Balonijada*, *Superjež*, te radio i televizijskim igrama. Za knjige *Šestinski kišobran* i *Zemljina dječica* primila je nagradu *Grigor Vitez* (1972. i 2000.), a za zbirku *Dođi da ti pričam* nagradu *Ivana Brlić-Mažuranić* (1985.).

Rođena je 4. IV. 1931. godine u Zagrebu, gdje je završila Prvu klasičnu gimnaziju i Filozofski fakultet. Radila je kao nastavnica hrvatskoga jezika u gimnaziji i osnovnoj školi.

Početak autoričina književnoga djelovanja seže još u daleku mladost, kada je kao trinaestogodišnjakinja u listu *Galerija* objavila svoju prvu priču *Predgrađe* te za istu osvojila nagradu. Prema autoričnim uvjerenjima, dječji pisac mora težiti stilskoj jednostavnosti i iskrenim osjećajima, dječja knjiga mora biti «plemenito tendenciozna», tj. dobro ne smije zasjeniti lijepo, i obratno te je u spisateljičinu životu bitno dvoje: dijete i literatura.³

² <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2202>

³ Hranjec, S. (2004.), *Dječji hrvatski klasici*. Zagreb: Školska knjiga

3. BAJKOVITI MOTIVI U ZBIRCI PRIČA „ŠESTINSKI KIŠOBRAN“

Zbirka priča *Šestinski kišobran* (1972.) sastoji se od 26 priča (bajki) koje iznenađuju pomakom u realnu zbilju, odnosno u stvarne prostore Hrvatske, a govore o strašilu, glinenom čovječuljku, košuljici s narodnim vezom, kipu Ribara i zmije na Jezuitskom trgu, čipki, peterošćiću Šušu, šestinskom kišobranu i opancima, licitarskom srcu, gromu, stricu Opečiću, Kazivačici Matiji, klopotecu, morskoj medvjedici, mogutu, tkalji Mari, vili Koprivici, nijemom Pčelaru, kožušćiću, gavranu s dva bijela pera, kapljici s Plitvica. Autorica u pričama poseže za usmenonarodnim blagom te ga parafrazira i interpolira u svoje priče, odijevajući mu bajkovito ruho koje se doživljava kao autentična realnost.⁴

Bajkoviti motivi pronađeni u pričama podijeljeni su u četiri skupine: struktura priče (bajke), postojanje dvaju oprečnih svjetova, vrijednost i etičnost likova te čarobni predmeti, riječi, pretvorbe i tajne.

Prema riječima Stjepka Težaka, ne će se pogriješiti ukoliko se termin bajka uzme za sve priče u kojima se slika svijeta izgrađuje na nestvarnim, nadnaravnim elementima, jer ne moraju se u bajci naći svi elementi bajke pučkoga, grimovskoga tipa, već je odlučujući osnovni ton koji je prožima, a koji proizlazi iz spleta bajkovitih elemenata utkanih u fabulu, s ciljem da u većini čitatelja izaziva bajkovit dojam. Stoga se sva književna djela u kojima se događa nešto neobjašnjivo mogu nazvati bajkom.⁵

Govoreći o bajkovitim motivima, Stjepan Hranjec o svijetu bajke kaže da je načelno jednodimenzionalan, prepoznaje se po jedinstvu stvarnoga i zamišljenoga svijeta, čudesan, stabilne je i prepoznatljive strukture s inicijalnim i epiloškim formulama, odnosno stereotipne kompozicije, s jednosmjernom fabulom u kojoj je sve pojednostavljeno i ekonomizirano. Nositelji su bajke likovi iz stvarnoga i fantastičnoga svijeta, koji se nalaze na strani dobra (koje krase etičke vrline) ili zla, (tzv. polaritet dobra i zla). Za svoje postupke i djela bivaju nagrađeni ili kažnjeni, a pred njih su stavljeni uvjeti ili prepreke. Govoreći o temama klasičnih bajki, bitno je reći kako one svjedoče kako je siromašan postao bogat, kako je pravda pobijedila nepravdu, ljubav mržnju, a poniznost bahatost, te su u prvom planu slika moralnih ljudskih postupaka.⁶

Nabrojani su samo pojedini motivi koji se mogu pronaći u bajkama, a pronalazeći ih u suvremenim bajkama, odnosno pričama, posvjedočit će se i o brojnim drugima.

Postavlja se pitanje koji se od brojnih bajkovitih elemenata mogu pronaći u pričama iz zbirke Nade Iveljić – *Šestinski kišobran*. Prije svega, nužno je istaknuti da je Nada Iveljić suvremena književnica koja je «stvorila» model nove bajkovitosti u dječjoj prozi, uz rame književnicama Sunčani Škrinjarić i Višnji

⁴ Hranjec, S. (2006.), Pregled hrvatske dječje književnosti. Zagreb: Školska knjiga

⁵ Pintarić, A. (2008.), Umjetničke bajke – teorija, pregled i interpretacije. Osijek: Matica hrvatska

⁶ Pintarić, A. (2008.), Umjetničke bajke – teorija, pregled i interpretacije. Osijek: Matica hrvatska

Stahuljak, u čijim djelima moderne bajke doživljavaju pun procvat. Autoričine su priče obogaćene suvremenim zamislama, interferencijom plodonosno dopunjenih u standardno naracijsko tkivo, a pripovijedanje je dinamično, živo, formativno krajnje ekonomizirano, leksički inovirano i recepcijski atraktivno.⁷ Autorica tekst poetizira, što znači da prozni tekst «razbija» uvrštavanjem kratkih pjesmica, često rimovanih.

3.1. STRUKTURA PRIČE (BAJKE)

Počevši od same strukture priča koje se nalaze u njenoj zbirci, vidljivo je da Nada Iveljić preuzima elemente strukture usmene bajke i u njih učvršćuje originalne maštovite priče koje su primjerene dječjem iskustvu. Tu se posebice treba osvrnuti na inicijalne (početne) formule i epiloške (završne) formule koje korespondiraju s usmenom bajkom, ali koje autorica često počinje mimetički s obzirom na usmenobajkovit naracijski tijek, a i takav je postupak ili recepcijski motiviran ili ironijski iskoristiv. «Nad bačko selo Tavankut spustila se noć (...)»⁸ uvodna je formula priče *Strašilo na slici*⁹ u kojoj se daju općenite informacije o mjestu i vremenu događanja. Iako je sam kraj priče svojevrsan odmak od klasične epiloške formule «Živjeli su još dugo u sreći i ljubavi...», neizbježno se sugerira sretan kraj. Inicijalnu formulu u svom pravom obliku moguće je vidjeti u priči *Opanci – rastanci*: «Bili tako jednom jedni opanci...»¹⁰, iako ironijski motiviranu, dok u svojevrsnoj epiloškoj formuli stoji: «Dugo su još pričali o svojoj pustolovini. U svijet su krenuli s krivim imenom, a odsad se zovu opanci – sastanci, zato što su se sastali sa svojim majstorom, sa svojim domom i dječjim nožicama, a to je pravi život za šestinske opanke».¹¹; u *Priči o malom licitarskom srcu*: «Prije mnogo vremena neki je stari medicar i paprenjar sebi za zabavu ispekao tvrdi kolačić u obliku srca.»¹²; u priči *Grom Loši Strijelac*: «Jednog rujanskoga popodneva kiša me upoznala s tim slavim gromom neobičnog imena.»¹³, a na kraju priče stoji: «Ostala je samo priča»¹⁴; u priči *Matija, kazivačica*: «Dogodilo se to prije dvadesetak godina. Bio je vruć ljetni dan.»¹⁵, u priči *Tri puta prodano štene* stoji inicijalna formula: «Negdje u Slavoniji, nije tomu tako davno...»¹⁶ te u *Morskoj medvjedici* nakon autoričina poduzetog mimetičkog uvoda, počinje bajkovita priča riječima: «Prije mnogo godina živjela je vladarica otoka (...)»¹⁷, a kao reprezentativne epiloške formule klasične

⁷ Hranjec, S. (2004.), *Dječji hrvatski klasici*. Zagreb: Školska knjiga

⁸ Iveljić, N. (2006.), *Strašilo na slici*. u: *Šestinski kišobran*. Varaždin: Katarina Zrinski d.o.o: 5.

⁹ Prva od 26 priča iz zbirke *Šestinski kišobran*.

(Iveljić, N. (2006.), *Strašilo na slici*. u: *Šestinski kišobran*. Varaždin: Katarina Zrinski d.o.o .)

¹⁰ Iveljić, N. (2006.), *Opanci - rastanci*. u: *Šestinski kišobran*. Varaždin: Katarina Zrinski d.o.o: 71.

¹¹ Iveljić, N. (2006.), *Opanci - rastanci*: 80.

¹² Iveljić, N. (2006.), *Priča o malom licitarskom srcu*: 104.

¹³ Iveljić, N. (2006.), *Grom Loši strijelac*:89.

¹⁴ Iveljić, N. (2006.), *Grom Loši strijelac*: 95.

¹⁵ Iveljić, N. (2006.), *Matija, kazivačica*: 113.

¹⁶ Iveljić, N. (2006.), *Tri puta prodano štene*: 186.

¹⁷ Iveljić, N. (2006.), *Morska medvjedica*: 137.

usmene bajke jesu one u pričama *Kožuščić*: «Čiča-miča, gotova je priča...»¹⁸ i u *Gavranu s dva bijela pera*: «Koraks je dugo i sretno živio među ljudima».¹⁹ Sama je Nada Iveljić potvrdila kako vjeruje da zapravo ništa ne izmišlja jer sve što priče sadrže već je postojalo ili još postoji, a do nje dopire posredovanjem osjetila. Ponajviše se raduje tome što svojom voljom može spriječiti zlo i dati priči sretan završetak.²⁰ Iako je spisateljica djelomično preuzela strukturu usmene bajke, što je vidljivo na primjerima, ona na njenim temeljima pravi i veliki odmak. «U vođenju radnje, međutim, u novim, začudnim likovima i njihovim postupcima, u nedogađanju (s obzirom na očekujući slijed), ukratko, u igri elementima strukture leži novost, nova bajkovitost.»²¹

Navedena struktura ili kompozicija u usmenoj se bajci temelji na ponavljanju radnje, najčešće tri puta. To se može uočiti i u pričama Nade Iveljić. Reprezentativan primjer jest priča *Tri puta prodano štene*, u kojoj, kao što i sam naslov kaže, štene hrvatskog ovčara biva prodano tri puta, pri čemu se slično ponavlja rečenica: «To je bila prva/druga/treća prodaja posve malog/mladoga (hrvatskog) ovčara».²² Pojava broja tri nije slučajna jer brojevi u bajkama ne izražavaju samo količine već ideje i sile. Prema tome, broj je tri temeljni broj, izraz intelektualnoga i duhovnoga reda, savršenosti te izraz sveukupnosti i dovršenosti. Upravo je taj broj u bajkama najprisutniji: tri sina, tri kćeri, tri dana, tri se puta nešto događa.²³

3.2. POSTOJANJE DVAJU OPREČNIH SVJETOVA

Unutar priča iz zbirke vidljivo je interpoliranje (najčešće izmišljenih) likova, koje autorica stavlja u suodnos sa stvarnim likovima jer računa s popularnošću nekih likova iz usmenih bajki, ali ona ih preoblikuje u nove, najčešće moralno pozitivne likove.²⁴ Na primjer, lik iz priče *Morska medvjedica* neodoljivo podsjeća na malu sirenu iz istoimene bajke, koja je kažnjena zbog ljubavi prema smrtniku tako što je pretvorena u morsku pjenu. Naime, ovdje nije riječ o sireni već o vili koja je bila vladarica otoka, no isto je zbog svoje nesretne ljubavi kažnjena pretvorbom u morsku medvjedicu. Nadalje, lik strašila je podosta iskorišten kod bajkovitih pisaca, no Iveljić mu daje sasvim novu funkciju te drukčiji kraj: završava kao nadaleko poznata rukotvorina, kao slika od slame u priči *Strašilo na slici*.

¹⁸ Iveljić, N. (2006.), *Kožuščić*: 185.

¹⁹ Iveljić, N. (2006.), *Gavran s dva bijela pera*: 212.

²⁰ Hranjec, S. (2004.), *Hrvatski dječji klasici*: 265.

²¹ Hranjec, S. (2004.), *Tri modela nove bajkovitosti*. *Umjetnost i dijete* br. 48, str. 43-56: 54.

²² Iveljić, N. (2006.), *Tri puta prodano štene*: 188.

²³ Pintarić, A. (2008.), *Umjetničke bajke – teorija, pregled i interpretacije*. Osijek: Matica hrvatska

²⁴ Hranjec, S. (2004.), *Tri modela nove bajkovitosti*: 50.

Tipičan je primjer i priča *Šuš*, u kojem autorica oblikuje pučko vjerovanje o prastanovnicima peteročićima²⁵ koji su živjeli na Dugom otoku, a kojih su se ljudi plašili te ih držali podalje narodnom kletvom, koja se također pojavljuje kao bajkoviti element: «Noge polomio, svuda si bio, štetu pravio. Iš, iš, i da se ne vratiš!»²⁶ Iako su oni prema pučkom vjerovanju zli, autorica ih oblikuje pozitivnima, posebice najmlađeg peteročića po imenu Šuš: «Prije tisuću i više godina kad su ljudi počeli naseljavati obalu i ove otoke, mi smo peteročići pomagali onima za koje smo smatrali da su pošteni. (...) Pomagali smo dobrima, smetali zlima. Prvima smo čuvali plodove i stada, drugima namicala trnje i kamenje».²⁷ Autorica interpolira i vrlo čest bajkoviti lik – vješticu (ženu zlih očiju, zla srca, a dušu đavolske²⁸) po imenu Arsenka, a ime joj potječe od otrova arsena, kojeg je stalno spravljala; kao i čarobnjaka koji ljudima donosi sreću, ukoliko dobiju opeku u koju je on utisnuo svoj dlan u priči *Stric Opečić*: «Postoji starčić čiji su brkovi i brada poprimili rumenkastu boju zbog toga što on boravi između naslaga gotovih opeka».²⁹

Svi ti likovi dolaze iz fantastičnog svijeta koji korespondira sa stvarnim svijetom. Za razliku od usmene bajke, u pričama je jasno i oštro vidljiva granica «realnoga i fantastičnoga», iako se stalno isprepliću, i to je jedan bitan element fantastične priče. Svijet se bajke dokida kada se dječak Mladen (lik iz stvarnoga svijeta) prijatelji sa Šušom u istoimenoj priči te signalizira postojanje dvaju svjetova. Vidljive su rečenice iz priče koje to potvrđuju (osim dakako prijateljstva dvaju likova koji dolaze iz «različitih svjetova»): «Možda su ljudi izmislili bajku o njima da sebi skrate vrijeme i razbiju dosadu svakidašnjeg života»³⁰ te i sam kraj priče: «Ostao je (Šuš) živjeti u bajci kojom ljudi odvajkada nastoje preskočiti granicu stvarnoga da bi dosegli ljepotu neznanoga».³¹ Navedene su riječi jedan od dokaza da Nada Iveljić ne piše samo bajke, već o njima i intenzivno razmišlja. U istoj priči autorica se koristi i carrollovskim snom, u kojem se bajka odvija jer se dječak Mladen na kraju budi i shvaća da je sve bio samo san. Slična situacija sa snom odvija se i u priči *Zmija brončanog ribara* gdje dječak Zvonko sanja pustolovinu o pobjegloj zmiji i njenom vlasniku ribaru. Iako se cijela radnja čini vrlo stvarnom, autorica vraća čitatelje u stvarnost riječima: «Zvonko se pri pomisli na nju i čitavu tu zbrku blago osmjehivao u snu, jer je znao da sanja; znao je da su san, maštanje i bajke jedno, a stvarnost drugo»³² ili «Ribar i zmija bili su načinjeni od bronce.

²⁵ peteročići: mala bića koja su živjela na Dugom otoku prije nego je na njegov tlo stupila ljudska noga; čovječiji nešto veći od pola metra, na glavi su imali pet roščića i po tom su ih ljudi prozvali peteročićima (Iveljić, N. (2006.), *Šuš*)

²⁶ Iveljić, N. (2006.), *Šuš*: 64.

²⁷ Iveljić, N. (2006.), *Šuš*: 67.

²⁸ <http://g6o6r6.blog.hr/2007/09/1623175637/hrvatski-mitski-svijet.html>

²⁹ Iveljić, N. (2006.), *Stric Opečić*: 96.

³⁰ Iveljić, N. (2006.), *Šuš*: 61.

³¹ Iveljić, N. (2006.), *Šuš*: 70.

³² Iveljić, N. (2006.), *Zmija brončanog ribara*: 48.

Međutim, u bajci ne mora biti tako»³³, te «Zvonko pokunjeno ode u grad po kruh i mlijeko, razmišljajući o vremenu bajke i vremenu zbilje, koje je on, kako je mislio, uspio pomiješati kad vodu sa slatkim malinovim sokom».³⁴ Iz navedenoga je vidljivo da su priče *Šuš* i *Zmija brončanog ribara* ujedno i fantastične priče, za koje je karakteristično da se pak stvarni svijet od nadnaravnog odvoji snom.³⁵ Svijet bajke dokida se i u priči o *Glineku*: «Tko zna, možda je Glinenko samo bio drugi znak za život ispunjen radom i ljubavlju, koji se u starom čovjeku s vremenom ugasio...»,³⁶ kao i u *Gromu Lošem Strijelcu*: «U prvi mah mislili biste, kao i ja, da se sve to zbilo u zemlji bajki ili ste dremuckajući sanjali nešto nestvarno»³⁷ te u *Stricu Opečiću*: «A vjerojatno bi i bez čarobnjačića zavladała sreća u toj kući, gdje je bilo sloge, ljubavi, marljivosti, poštenja i dječjeg smijeha. Pa ipak, ljepše je ako tomu pridodamo lik strica Opečića. I bajka je ljepša ako se u njoj pojavljuje dođri čarobnjak koji potpomaže dođro među ljudima»³⁸, a čak i u priči o Mogutu: «I tako je to haranje trajalo gotovo tri stoljeća, a obrana u utvrđenom gradu Lukavcu bila slaba, ljudi su tražili pomoć u moguta, vjerujući da ih iz krvavog turskog zagrljaja može spasiti samo natprirodna sila. Eto, u takvim su uvjetima nastale priče o mogutima...».³⁹ Čak negiranje fantastičnoga svijeta ponajviše je istaknuto u *Priči o nijemom pčelaru*: «Ljudi obično nastoje izmišljenim pojavama opravdati svoje ili tuđe tjelesne mane»,⁴⁰ te svojevrsno odbacivanje bajkovitog svijeta: «Danas shvaćam starčev život, odbacujući pomisao na uroke i čarolije. Njih dodaju pripovjedači da izazovu napetost. Osobit uspjeh pojedinca posljedica je velikog truda i ljubavi za ono što se radi (a ne čarolija)».⁴¹

3.3. LJUDSKE VRIJEDNOSTI I ETIČNOSTI

Nada se Iveljić nadahnjuje usmenom bajkom također i da bi proširila i prenijela univerzalne ljudske vrijednosti u ovo doba – sadašnjost, a takva univerzalnost u prvome redu izvire iz spontane brlić-mažuranićevske etike. Iz toga razloga, među ostalima, kritičari vide Nadu Iveljić kao svojevrsnu suvremenu Ivanu Brlić-Mažuranić dvadesetoga stoljeća. U svojim je pričama Nada Iveljić težila isticavanju etičkih vrlina kao što su: ljubav, iskrenost, poštenje, marljivost, odanost, skromnost, darežljivost, nesebičnost, vjernost, čednost i prijateljstvo. No, etička načela ne gradi samo na bajci već i na drugim poučno primjenjivim usmenim oblicima, kao što su to poslovice koje poentiraju pripovijedano. U pričama ih ima velik broj: «Sretan je svatko tko nađe put do

³³ Iveljić, N. (2006.), *Zmija brončanog ribara*: 39.

³⁴ Iveljić, N. (2006.), *Zmija brončanog ribara*: 49.

³⁵ Pintarić, A. (2008.), *Umjetničke bajke – teorija, pregled i interpretacije*. Osijek: Matica hrvatska

³⁶ Iveljić, N. (2006.), *Glinenko*: 20.

³⁷ Iveljić, N. (2006.), *Grom loši strijelac*: 89.

³⁸ Iveljić, N. (2006.), *Stric Opečić*: 103.

³⁹ Iveljić, N. (2006.), *Mogut*: 149.

⁴⁰ Iveljić, N. (2006.), *Priča o nijemom pčelaru*: 170.

⁴¹ Iveljić, N. (2006.), *Priča o nijemom pčelaru*: 172.

svoje kuće»⁴², «Sretan je onaj tko nosi narodno (u ovom slučaju košuljicu) i tko ne zaboravi svoj zavičaj»⁴³, «Lijepo je otići, ali je najljepše vratiti se!»⁴⁴, «Ako je radio, gradio, štedio, skrbio i čuvao – samim tim je sebi sreću kovao!»⁴⁵, «Davati je lijep osjećaj»⁴⁶, «Badava se rugoba kiti, izgledom je još smješnija», «Uzalud ukras na praznoj glavi» i «Prave vrijednosti iskazuju se same po sebi i nema zapreke koje ne mogu svladati»⁴⁷. Vidljivo je da sve odnose na ljepotu i toplinu doma, tradicije i zajedništva. Dok se u usmenoj bajci poučnost iskazivala kroz fabulu, odnosno nagradom za učinjeno ili iskazano djelo – Nada Iveljić postiže spletom odnosa koji su najčešće ostvareni antropomorfizacijom. No, stvaralac usmene bajke teži i za naglašavanjem etičkih vrlina koje proizlazi iz polarizacije dobra i zla, tj. pobjedi dobra. Navedeno primjenjuje i Nada Iveljić, čiji su likovi ili dobri ili zli, ali ne ostaju nužno takvi, što je jedna od karakteristika moderne bajke – likovi nisu stabilni već se razvijaju i mijenjaju: u *Bilikumu* Kiseli Joza od zlobnog čovjeka postaje društven i dobar lik, a u *Klopocu* i sam klopotac postaje osjećajni i bolji nakon što mu njegovi neprijatelji čvorci na neki način spase život, dok u primjeru *Vile Koprivice* mala biljčica kopriva ostaje zlobna i pakosna do kraja priče. Kao što je to u usmenoj bajci – dobro je često odgođeno, tako je i u nekim pričama Nade Iveljić. Vidljivo je na primjeru priče *Stric Opečić*, kada mladi kovač, radišan i dobrog srca jedva uzdržava svoju obitelj te se muči s izgradnjom kuće, no ipak je kasnije bio nagrađen za sav svoj trud, volju i želju – u životu mu je krenulo nabolje i nikada više nije ni u čemu oskudijevao. To znači da za svoja djela i postupke likovi bivaju nagrađeni ili kažnjeni, što je neizostavan motiv u bajci. No, u modernoj bajci ono često izostaje. Biti dobar ujedno znači i biti snižen, skroman, pošten i čovjekoljubiv, čime se potvrđuju već navedene etičke vrline likova. U bajkama je blago i bogatstvo simbol kojemu se teži, ali ujedno i izvor zla, ali i u pričama. Navedeno je vidljivo u primjeru spomenute priče *Stric Opečić*, kada je trgovac koji je varajući na vagi stekao bogatstvo, odjednom izgubio posao, prodao kuću i osiromašio. Da se dobro dobrim vraća potvrđuje i *Kraljica noći*, odnosno sova ušara, koja je spasila život junaku Janku jer je jednom njenog ptića vratio u gnijezdo nakon što je pao na tlo.

Ako se pogledaju glavni likovi svih priča (koji se nalaze i u samom naslovu priče), vidljiv je široki spektar likova: od strašila, predmeta, čovječuljaka od gline i kruha, vrča, kišobrana, brončanog kipa, opanaka, životinja, tkalja, vila, vještica, čarobnjaka, drvenih naprava, pa sve do prirodnih pojava kao što su grom, munja i kapljice kiše. U njenoj prozi gotovo sve može funkcionirati kao

⁴² Iveljić, N. (2006). *Strašilo na slici*: 12.

⁴³ Iveljić, N. (2006). *Košuljica s narodnim vezom*: 26.

⁴⁴ Iveljić, N. (2006). *Opanci – rastanci*: 76.

⁴⁵ Iveljić, N. (2006). *Stric Opečić*: 99.

⁴⁶ Iveljić, N. (2006). *Priča o nijemom pčelaru*: 168.

⁴⁷ Iveljić, N. (2006). *Tri puta prodano štene*: 193.

lik, a pritom primjenjuje andersenovski zamišljaj, antropomorfizacijom⁴⁸ otvara i pokreće čitav splet odnosa između čovjeka te florističkog i animalnog svijeta.⁴⁹ Najčešće upravo ti likovi iz zamišljenog svijeta pomažu dobrim likovima u nevolji, kao što je to slučaj u *Pec Ivi, čovječuljku od tijesta, Stricu Opečiću* ili pak u *Vodenjačiću iz Krke* – neobičnom vodenjačiću Suhom i vodenjacima iz rijeke Krke. Iz toga se razloga nazivaju likovima pomagačima.

3.4. ČAROBNI PREDMETI, RIJEČI, PRETVORBE I TAJNE

Kao i u bajci, i u tim se pričama likovi koriste čarobnim predmetima i riječima pri «čaranju» te čak imaju i mogućnost pretvorbe. U *Zmiji brončanog ribara* dječak Mladen se koristi suhom lavandom koju pronalazi u svom džepiću te je baca na kipa ribara kako bi ga oživio izgovarajući čarobne riječi, riječi dječjih brojalica: «Uzme u ruku travu, mahne njome nekoliko puta prema Ribaru govoreći riječi dječjih brojalica: - en-tentini-savarakatini – i enci-menci-nakamenci. Kad je poviknuo: - Prijatelju, kreni! – Ribar se odlijepio od podnožja i s kamene ploče bazena skočio na pločnik».⁵⁰ Čarobne riječi pronalaze se nadalje, u *Stricu Opečiću*: «Priča se da pokatkad (stric Opečić), kad je dobre volje, utisne svoj dlan u neispečenu opeku ili crijep. Pritom izgovara riječi čarolije: (u obliku pjesmice): *Sestrica-opeka dobra je seka.*

Marljivu ruku ta opeka čeka.

Gradi se dom i postaje sve veći.

Živite, ljudi, u miru i sreći!

Čovjek kojemu je dopala takva opeka s utisnutim Opečićevim dlanom, postao bi sretan i zadovoljan».⁵¹ U istoimenoj priči kao čaroban «predmet» pojavljuje se, u bajkama klasičan i ustaljen, čarobni prah, ali u ovom slučaju prah od razbijenih crjepova i opeka.

Tipične bajkovite čarobne riječi izražene su u *Gavranu s dva bijela pera*:

«Ćiribu, ćiriba!

Začarat ću te ja!

Bit ćeš gavran crni.

Od straha protrni»⁵²,

kao i tipični vještiji čarobni predmeti – čarobni štapić i čarobna leteća metla. Poznata je i čarolija u *Priči o nijemom pčelaru*, odnosno kako je pčelar saznao o tajnom svijetu pčela. Naime, vračara mu je otkrila čaroliju: točno na novu godinu, s kaputićem obučenim naopako, pčelar se morao približiti košnicama te slušati zujanje pčela, sve dok mu ne postane jasan njihov govor.

⁴⁸ antropomorfizirati – počovječiti, tj. zamišljati i prikazivati stvari, predmete, životinje, fiziološke pojave s ljudskim osobinama, vrlinama, slabostima (Anić, A; Klaić, N; Domović, Ž. (2002). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Sani-plus)

⁴⁹ Hranjec, S. (2004). *Tri modela nove bajkovitosti*. Umjetnost i dijete br. 48, str. 43-56.

⁵⁰ Iveljić, N. (2006.), *Zmija brončanog ribara*: 43.

⁵¹ Iveljić, N. (2006.), *Stric Opečić*: 98.

⁵² Iveljić, N. (2006.), *Gavran s dva bijela pera*: 207.

Što se tiče pretvorbe likova, najizraženije su pak one moguta u istoimenoj priči, u svinju, ribu, vjetar i druge pojave, budući da je on «natprirodna sila». Nadalje, pretvorba vile u morsku medvjedicu o kojoj je prethodno bilo riječ ujedno se ubraja među najljepše scene u knjizi. Kao što je to i u bajci, i ovoj je priči pokušaj prijelaza zabranjene granice između stvarnoga i nadnaravnoga svijeta kažnjen, što je vidljivo u *Morskoj medvjedici* te u *Priči o nijemom pčelaru* koji je postao nijem.⁵³ Vrlo jest česta pretvorba iz «neživog u živo» kao što je to na primjer, u *Glinenku* te *Pec Ivi, čovječuljku od tijesta*: «Jednog jutra taj je Ivo savijao pecivo. (...) Počeo se poigravati oblikujući od tijesta ljudski lik. (...) Još mu je htio načiniti pupak, onako kako to rade djeca kad s mamom mijese kruh ili kolač. – Neću pupak, već mi napravi šešir i hlače, jer kanim prošetati gradom. Pekar Ivo zine od čuda, ali učini kako mu je rekao čovječuljak...»⁵⁴

Uz čarolije i čarobne predmete vezane su i tajne, koje najvećim dijelom egzistiraju u bajkama. Može ih se naći u pričama – od tajne sretnog, zdravog i uspješnog života u *Glinenku*, tajne narodne košuljice u *Košuljici s narodnim vezom*, tajnog i misterioznog nestanka dviju sestara čipkarica u *Sestrama čipkaricama*, tajne života peteročića u *Šušu*, tajne istinske prave ljubavi zbog koje je vila pretvorena u morsku medvjedicu u istoimenoj priči, tajne postojanja, vjerovanja u mogute, najtajnije tajne pčelinjeg svijeta u *Priči o nijemom pčelaru*, vještice tajne o žarenju i paljenju koprive u *Vili koprivici*, sve do tajanstvenog života sova u okrilju mraka u *Kraljici noći*.

4. MOTIVI BAŠTINE U PRIČAMA IZ ZBIRKE „ŠESTINSKI KIŠOBRAN“

Zbog promjena u društvu i životu nastaju i promjene u življenju po sastavnicama tradicijske kulture, a osobito u današnje vrijeme u kojem dominiraju suvremene medijske komunikacije. Iz toga razloga, bitna odrednica tradicijske kulture čini se izgubljenom: njezino trajanje u živoj komunikaciji. Ukoliko se ta odrednica i nađe u živoj komunikaciji, velik udio u tome ima i književni odgoj i obrazovanje, na način da u svoj program uvrštava predloške bogate sadržajima hrvatske tradicijske kulture.⁵⁵ To znači da hrvatski narodni običaji koje poznajemo danas nisu istovjetni onima iz hrvatskih početaka, već su oni danas pretežito godišnji običaji.⁵⁶ Dok svevremenost i sveprisutnost bajke dopušta tek uopćenu privrženost za rodni i kućni prag, djela Nade Iveljić svjedoče o neupitnom nacionalnom polazištu, jer autorica nastanak svojih zbirki, prvenstveno odnoseći se na zbirku *Šestinski kišobran*, tumači kao «potrebu da progovori o onome što je naše, hrvatsko», što svojim pričama i potvrđuje. Zanimljiv je i autoričin odnos prema povijesti koju aktualizira na način da u

⁵³ Pintarić, A. (2008.), *Umjetničke bajke – teorija, pregled i interpretacija*. Osijek: Matica hrvatska

⁵⁴ Iveljić, N. (2006.), *Pec Ivo, čovječuljak od tijesta*: 81.

⁵⁵ Visinko, K. (2005.), *Dječja priča – povijest, teorija, recepcija i interpretacija*. Zagreb: Školska knjiga

⁵⁶ Botica, S. (1998.), *Lijepa naša baština*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada

svojim pričama posuđuje pojedine usmene oblike, kao što su: legende, predaje, anegdote, bajke i interpolira ih u realnu zbilju. Na taj način stvara infantiliziranu ili stiliziranu interpretaciju hrvatske povijesti. Ta osobitost razlikuje Nadu Iveljić od ostalih autora «dječje» i «odrasle» književnosti koji izbjegavaju nacionalnu povijest svojim djelima, jer ona priziva arhaičnost, a ne traženu modernost.⁵⁷

U svojim je pričama Nada Iveljić na svjetlo dana «izvukla» mnogo predmeta, narodnih predaja i pučkih vjerovanja iz hrvatske baštine, locirajući ih na mjesta unutar Hrvatske u kojima su nastala ili spominjana, koje čitatelji doživljavaju kao putovanje kroz brojna živopisna hrvatska mjesta sa svim svojim geografskim i reljefnim posebnostima – od rijeka, livada, šuma do planina.

4.1. OD ISTOKA PREMA ZAPADU DO KRAJNJEG JUGA HRVATSKE

Krećći od istoka prema zapadu Hrvatske, hrvatsku je baštinu moguće pronaći u priči *Tri puta prodano štene*, u kojoj je radnja smještena negdje u Slavoniji. Glavni lik ove priče jest štene hrvatskog ovčara, a upravo je hrvatski ovčar hrvatska autohtona pasmina koja potječe od pasa koje su Hrvati doveli sa sobom migrirajući na današnje prostore. Neprekidno su se uzgajali u Hrvatskoj do danas, ponajviše u ravnoj i plodonoj Slavoniji. Njegove su karakteristike radišnost, pažljivost, žustrina velika potreba za ljudskim društvom, dobro razvijen ovčarski nagon te je dobar pas čuvar⁵⁸, kao što je to moguće vidjeti i u samoj priči: «Spretno ga (stado) je vodio i čuvao jer je imao urođene osobine psa ovčara: bio je gibak i brz, oštar i uvijek spreman na pokret. Njemu ovca nije mogla pobjeći, spavao je s načuljenim ušima!». ⁵⁹ Nadalje, priče *Glinenko* i *Košuljica s narodnim vezom* smještene su u Hrvatsko zagorje, u kojima je posebnu pozornost autorica pokazivala za pejzažne opise u kojima je isticala ljepotu hrvatskih krajeva te ujedno dočarala sklad čovjeka i prirode. U *Glinenku* se opisuje lončarev život i posao: «Nogom je vrtio kotač, a prstima oblikovao grudu gline koja se pod njegovim vještim prstima pretvarala u lončić za cvijet, zdjelicu, tanjur, vrč ili neki od brojnih ukrasnih predmeta što su se djeci činili dragocjenima». ⁶⁰ Obrada gline kao prirodnoga materijala bila je još jedna sastavnica hrvatske tradicijske kulture. Samo lončarstvo kao djelatnost ima daleku prošlost u Hrvatskoj, posebice u Hrvatskom zagorju. Stari se lončari iz okolice Ivanca u Hrvatskom zagorju i danas s nostalgijom sjećaju veselih dana kada su njih troje, četvero zajedno izrađivali lonce i zajedno ih pekli u pećima, uz velik oprez čitave noći da vatra jednomjerno gori, krateći vrijeme dugim razgovorima, šalama i peckanjima. Najčešće su izrađivali vrčeve za vino, razne lonce kao što je lonac za kiseljenje mlijeka, cjedila za sir, kalupe za pečenje kolača, posude za nošenje hrane u polje. Do polovice 20. stoljeća u mnogim se

⁵⁷ Hranjec, S. (2004.), *Tri modela nove bajkovitosti*. Umjetnost i dijete br. 48, str. 43-56.

⁵⁸ http://www.bordercollie.hr/croatian_sheepdoghr.htm

⁵⁹ Iveljić, N. (2006.), *Tri puta prodano štene*. 189.

⁶⁰ Iveljić, N. (2006.), *Glinenko*: 15.

seoskim, ali i gradskim kućama upotrebljavali lončarski proizvodi. Danas u Hrvatskoj radi jako mali broj lončara i proizvode većinom umanjene predmete bivše tradicijske proizvodnje kao suvenire za turističko tržište. No, i dan danas najveći broj opstalih lončara djeluje na sjeveru Hrvatske, osobito u selima oko Ivanca i Marije Bistrice u Hrvatskom zagorju.⁶¹ Što se tiče narodne nošnje u Hrvatskom zagorju, košulja s narodnim vezom iz istoimene priče činila je temelj muške odjevne sheme, zajedno s gaćama. «Doselivši, baka je sa sobom donijela jednu lijepu i uščuvanu košuljicu s narodnim vezom. Sama ju je sašila od lanenog platna, a rukave i prednjice na prsima izvezla crvenim i plavim koncem.»⁶² Naime, narodni je vez svojevrsni srcepis hrvatske žene iz svih krajeva Hrvatske od Slavonije do Konavala do Istre i Zagorja. To prastaro umijeće svoj je procvat u hrvatskom narodu doživjelo u doba kad je u obiteljima usporedno živjelo nekoliko generacija, koje su prenosile svoje znanje i iskustvo jedna na drugu. No i danas ne prestaje čuditi nepogrešiva zrelost i istančan osjećaj «slikanja iglom» kojom su žene, djevojke i djevojčice dovodile do savršenstva sklad, oblike i boje svojih umjetničkih djela.⁶³ Ukoliko se zaviri u hrvatsku tradicijsku kulturu, pronaći će se slijedeće – da je košulja kao dio hrvatske narodne nošnje iz Hrvatskog zagorja sastavljena od jedne širine platna, preklopljene na ramenima, s prorezom za glavu i prsnim izrezom. Kod blagdanskih je košulja prsni dio redovito bio ukrašavan, a ovisno o tehnicu ukrasa i likovnim motivima bio je zajedničkim obilježjem pojedinih lokalnih sredina. Mogao je biti izveden raznobojnim vezom, a mogao se takav vez naći i na rukavu, posebice orukavlju.⁶⁴ Kao dio muške narodne nošnje pojavljuje se i kožnati kaput, zvan kožuh, a umanjenica kožušćić odnosi se na kaputić za dijete, kao u priči *Kožušćić*. To su bili vrlo kvalitetni proizvodi kožuhara, bogato ukrašeni kožnim aplikacijama u boji, vezom, zrcalima, plišem, a čak su mogli biti i oslikani.⁶⁵ Pronađene informacije daju pričama *Košuljica s narodnim vezom* i *Kožušćić* dodatnu vjerodostojnost i autentičnost, što se hrvatske baštine tiče.

Dolazeći do Zagreba, otvara se još bogatija riznica «narodnog blaga» u pričama *Šestinski kišobran*, *Zmija brončanog ribara*, *Opanci-rastanci*, *Priča o malom licitarskom srcu te Mogut*. Priča istoimenog naziva kao i zbirka u kojoj se nalazi – *Šestinski kišobran*, jest priča o prepoznatljivom suveniru grada Zagreba i njegovoj neprocjenjivoj vrijednosti. Šestinski je kišobran dio šestinske narodne nošnje koja je karakteristična za okolicu Zagreba, a bila je u uporabi do 60-ih godina 20. stoljeća. Kišobran se izrađuje ručno, uz korištenje kišobranarskog tokarskog stroja, škripca i stroja za glačanje, te ručno izrađenog drvenog štapa od kuhane bukovine, industrijski proizvedenog kostura i materijala sa šestinskim uzorkom. Danas je nestao iz svakodnevnog života, no koristi se u folklorne svrhe

⁶¹ Randić-Barlek, M. (2001.), Lončari i njihovi proizvodi. Hrvatska tradicijska kultura. str. 189-193.

⁶² Iveljić, N. (2006.), Košuljica s narodnim vezom: 23.

⁶³ <http://www.croata.hr/detail/detail.php?artikl=770&lang=hr>

⁶⁴ Muraj, A. (2001.), Pučka kultura odijevanja. Hrvatska tradicijska kultura. str. 199-241.

⁶⁵ Muraj, A. (2001.), Privređivanje: poljodjelstvo i rukotvorstvo. Hrvatska tradicijska kultura. str. 95-163.

i prilikom raznih priredbi. Vrlo je bitna i značajna činjenica da je šestinski kišobran upisan u registar kulturnih dobara Hrvatske, i to u listu preventivno zaštićenih dobara.⁶⁶ Živopisno je mjesto Šestine iznjedrilo još jedan «predmet» koji se nosi uz prekrasnu šestinsku nošnju i danas vrlo cijenjen od vrsnih poznavalaca hrvatske tradicijske kulture: opanke. U brojne vještine kojima su hrvatski seljaci bili primorani ovladati ubraja se i obrada kože, prerađujući sirovine s vlastita posjeda. Prave rukotvorine su proizveli mahom vještiji seljaci pomoću priproste tehnologije. U priči *Opanci – rastanci* opisuju se na slijedeći način: «žuti su poput dukata, plavom i crvenom kožicom prepleteni, a sprijeda na otvoru drma im se kožnata resa».⁶⁷ Proizvodnja obuće u prvom je redu bila rukotvorska proizvodnja, no poneki su opanci potekli iz obrtničkih seoskih ili gradskih radionica (najčešće u središnjoj i nizinskoj Hrvatskoj). Umjesto današnjih boja pri bojanju opanaka koristili su se prirodnim tvarima, kao što je metvica ili lišće divljih jabuka. Kako bi ponešto i zaradili, opančari su svoju robu obično nudili na prodaju na seoskim sajmovima.⁶⁸

Na Jezuitskom trgu na zagrebačkom Gornjem gradu nalazi se poznati kip još poznatijeg kipara Simeona Roksandića, *Ribar i zmija*, jedan od brojnih znakova zagrebačkoga vizualnog identiteta. Načinjen je od bronce, a zabilježen u priči *Zmija brončanog ribara*. Čak je i tamo naznačeno neznanje mladih građana o kulturnim dobrima, na koje se dječak Zvonko jako ljuti: «Oni odoše dalje, a Zvonko se u sebi ljutio što zaljubljeni momak nije imao pojma o pravom izgledu kipa, premda živi u Zagrebu. Ta u školi je morao čuti ne samo za kip, već i za ime njegova tvorca».⁶⁹

Priča o malom licitarskom srcu govori o jednom od nacionalnih simbola i hrvatskom autohtonom tradicijskom suveniru – licitarskom srcu. Višestoljetna tradicija medičarskog obrta rasprostranjena je u središnjoj i nizinskoj Hrvatskoj, prema pisanim podacima, od 17. stoljeća.⁷⁰ Najpoznatiji i najomiljeniji medičarski proizvod, licitar, šareno je ukrašeni kolač od medenoga tijesta, a njegova se tajna izrade od davnine čuva u krugu obiteljskog obrta medičara. Tradicionalno je žarko crvene boje uz eventualne žute, bijele i zelene šare, s ogledalcem u sredini. Proizvodi se u različitim oblicima i veličinama - sitni licitarski oblici poput srca, trešnje, bebe, ptičice, gljive, potkove, vjenčići i konjići omiljen su ukras božićnih jelki hrvatskih domova. Pravo licitarsko srce, od kojeg je sve poteklo, namijenjeno je darivanju bližnjih povodom posebnih prigoda, kao što je Valentinovo – Dan zaljubljenih, radi iskazivanja privrženosti i ljubavi, posebice među djevojkom i mladićem (zaljubljenim parom). Taj običaj darivanja duboko je ukorijenjen u hrvatskoj tradicijskoj kulturi, a i ovjekovječen u glasovitom baletu Krešimira Baranovića *Licitarsko srce* koji se izvodi na

⁶⁶ <http://www.vjesnik.hr/html/2005/01/14/Clanak.asp?r=zag&c=5>

⁶⁷ Iveljić, N. (2006.), *Opanci – rastanci*: 71.

⁶⁸ Muraj, A. (2001.), *Privređivanje: poljodjelstvo i rukotvorstvo*. Hrvatska tradicijska kultura, str. 95-163.

⁶⁹ Iveljić, N. (2006.), *Zmija brončanog ribara*: 42.

⁷⁰ Biškupić-Bašić, I. (2001.), *Medičarsko-svječarski obrt*. Hrvatska tradicijska kultura, str. 195-197.

pozornicama diljem svijeta.⁷¹ U hrvatsku baštinu pripadaju i narodna, pučka vjerovanja, koje se nalazi u priči *Mogut*, a to je vjerovanje u moguta, odnosno, u čarobnjaka koji obitava u šumama i štiti ljude, ali ih i kažnjava ukoliko mu se protive ili čine zlo. To «mitološko vjerovanje» nije izmislila autorica, već se mogut može pronaći i u mitologiji, gdje se opisuje kao «stvor» koji nastaje od žene koja nosi dijete 7 godina, koji pobjegne s vlastitoga krštenja i onda mu narastu čeljusti kao u zmaja; ima jak rep, dolazi na oblaku te se i sam često pojavljuje kao jak vjetar.⁷²

Osim toga, unutar navedene priče moguće je pronaći i druge «elemente» hrvatske baštine, kao što je nacionalna povijest, odnosno bitke s Turcima koje su bitno označile hrvatski teritorij i hrvatski narod, točnije u okolini Turopolja (nizinski kraj južno od Zagreba) oko 1421. godine. Na tom je primjeru vidljiva spominjana aktualizacija baštine koju Nada Iveljić provodi. Ta povijest ovdje se spominje u kontekstu djedovog objašnjavanja unucima nastanka vjerovanja u mogute. Još jedan bitan element koji sudjeluje u izgradnji hrvatske baštine, u ovoj priči, jest kajkavsko narječje kojim se govori u Turopolju, a koje se provlači kroz priču: «Idi pak sutra iskati žira. Samo naj nigda tuči belu svinju.»⁷³

U priču *Bilikum* Nada je Iveljić uvrstila i jednu od karakterističnih vrsta čaša, posebice u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske – bilikum. Ta se velika čaša puna vina daruje kao izraz dobrodošlice na čast gostu pri njegovoj prvoj posjeti domaćinu. Prema običaju, valja je popiti naskap, kako bi Zagorci rekli – «na dušak». Zajedničko ispijanje vina, koje prevladava i u priči na različitim veseljima, simboliziralo je i potvrdu dogovora nakon obavljene trgovine i potvrde dobrih želja prigodom zdravica, kao i u svadbama.⁷⁴ Bilikum dolazi od njemačke riječi *wilkomenn* što znači dobrodošao te je već iz samoga korijena njegove riječi vidljiva njegova funkcija. Te čaše ili vrčevi izrađivane su u raznim oblicima - s ručkom, u obliku čizme, bačvice, kubure, pištolja, koji je još nazivan i »horvatski bilikum«. Naime, čaše su u Hrvatskoj oduvijek imale povijesnu važnost jer su Hrvati od davnina svoje goste dočekivali, osim dobrom voljom, i kruhom, vinom i solju zahvaljujući Bogu zbog »zemlje koja ih hrani, mora koje ih okružuje i neba koje ih natkriljuje«. Tradicija dalje nalaže da su se uz bilikum gostu davali i ključevi doma što je simbolično značilo da može doći kad god želi. U današnje vrijeme takvih običaja nažalost više nema, no Hrvati su ipak zadržali »dobar glas« kao gostoljubiv i veseo narod.⁷⁵ Opisuju se u priči i narodni običaji na Dan sv. Martina, dan kada se mošt krsti u vino. Upravo je taj dan (11. studenog) najpoznatiji vinogradarski blagdan u Hrvata. Bilikum se danas se čuva u Etnografskom muzeju, svjedočeći o hrvatskoj kulturnoj tradiciji i baštini

⁷¹ <http://www.licitar.com.hr/licitari.htm>

⁷² <http://g6o6r6.blog.hr/2007/09/1623175637/hrvatski-mitski-svijet.html>

⁷³ Iveljić, N. (2006.), *Mogut*: 145.

⁷⁴ Šestan, I. (2001.), *Vinogradari i vinari*. Hrvatska tradicijska kultura, str. 165-169.

⁷⁵ <http://www.vjesnik.hr/Html/2005/11/11/Clanak.asp?r=pis&c=1>

vinorodnog kalničkog kraja, kao što stoji i u priči: «Poslije sto i dvadeset godina skitnje, ljudi su ga spremili u Etnografski muzej. Tamo je ostao sačuvan.»⁷⁶

No, da bi uopće moglo doći do pijenja vina, potrebno je, između ostaloga, održavati vinograd. To znači da kada je grožđe počelo dozrijevati, trebalo ga je čuvati od ptica. Ljudi su nekada pokušavali odvratiti ptice od zabanja grozdova klopotecom, koji se može pronaći u istoimenoj priči Nade Iveljić – *Klopotec*. Navedeni se predmet opisuje kao neka vrste vjetrenjače drvenih krila koja su pri okretanju stvarala buku i na taj način tjerala ptice.⁷⁷ Njegov izgled varira od mjesta do mjesta, što se može vidjeti na primjeru Klopoteca s 'repom' od kestenova granja u Vuglovečkim goricama. Klopotac u tome kraju ima "rep" koji je izrađen od granja kestena, koje pak vjetar svojom jačinom pokreće. Kestenove se grane uzimaju iz razloga što s njih, čak i kad se osuši, lišće ne pada.⁷⁸ O današnjem broju klopoteca u vinogradu govori i sama autorica u priči: «Ne znam gdje se nalazi taj čuveni klopotec. Vinograda ima, čvoraka je mnogo, ali drvena strašila nestaju. Šteta!»⁷⁹ Osim vinogradarstva i ostalih grana poljoprivrede, seosko je privređivanje obuhvaćalo i tradicijsko pčelarstvo. Medom i voskom, proizvodima pčela, namirivale su se prehrambene, zdravstvene i tehnološke potrebe, a pčelinje oplodivanje bilja koristilo je posebice voćarstvu. Naime, za pčele, koje se smatraju plemenitim životinjama, nije svejedno u kakvom se ljudskom okruženju nalaze, o čemu svjedoči zapis iz Like o uvjerenju da pčele napreduju tamo gdje vladaju ljubav i poštenje, a upravo se te vrline nalaze kod pčelara iz Gorskog kotara u *Priči o nijemom pčelaru*. Konzervativnost koja je prožimala tu djelatnost do novijih vremena, posljedica je činjenice da su se pčelarstvom ponajviše bavili stariji ljudi, što zbog svoje životne dobi, što zbog nesklonosti promjenama.

U Gorskom je kotaru smješten, između Male Kapele i Plješevice u Lici, najstariji i najveći hrvatski nacionalni park Plitvička jezera. Nacionalnim parkom proglašena su 1949. godine, a od 1979. godine pod zaštitom su UNESCO-a. Plitvička su jezera jedinstveni prirodni fenomen koji se sastoji od 16 živopisnih jezera, međusobno spojena brojnim sedrenim slapovima.⁸⁰ Njihova imena moguće je pronaći i u priči Nade Iveljić: *Kapljica s Plitvica*. U priči se saznaje u njihovom položaju - gornja su jezera: Prošće, Kozjak, Ciganovac, Okrugljak, Batinovac, Malo i Veliko jezero, Burget, Galovac, Vir, Gradinsko i Milino jezero, a donja su jezera: Malinovac, Gavanovac, Kaluđerovac i Novkovića Brod. Rijeka Korana, koja izvire kod Plitvičkih jezera te protječe kroz slikovite krečnjačke kanjone visoke stotinjak i više metara, kao prirodna znamenitost uvrštena je također u hrvatsku baštinu i u priču, kao i životinje koje obitavaju u

⁷⁶ Iveljić, N. (2006.), Bilikum – veseli kum: 128.

⁷⁷ Muraj, A. (2001.), Privređivanje: poljodjelstvo i rukotvorstvo. Hrvatska tradicijska kultura. str. 95-163.

⁷⁸ http://www.vecernji.hr/newsroom/regions/varazdin_i_medjimurje/3148602/index.do;jsessionid=16EDF8FA6AA416927B6B76BE8708882C.1

⁷⁹ Iveljić, N. (2006.), Klopotec: 136.

⁸⁰ http://www.travel-tourist.com/plitvice_hr.htm

nacionalnom parku - tetrijeb, pastrva, medvjed i druge. Osim te prirodne baštine, autorica ponovno pronalazi način da utka hrvatsku nacionalnu povijest u priču i baštinu: «Zna se da su Hrvati to (naseljavanje) uradili još u sedmom stoljeću. U srednjem vijeku proslavili su se junaci iz loze Kurjakovića i Frankopana. U petnaestom stoljeću, poslije bitke na Krbavskom polju, Turci su pomakli granicu napada sve do Plitvica. Na jezerima su niknuli graničarski čardaci. Bilo je bitaka, palo je mnogo glava, proljevala se krv(...)».⁸¹ Vidljivo je da je u navedenoj priči autorica na svoj osobit i specifičan način kao predložak za izgradnju priče uzela hrvatski znameniti nacionalni park, koji je dio svjetski poznate hrvatske baštine.

U priči *Gavran s dva bijela pera* autorica ističe hrvatsku najpoznatiju planinu Klek, što zbog svog zanimljivog izgleda tako i zbog 200 m visoke stijene koja i danas poziva penjače. Gledana s juga, doimlje se kao usnuli div, kojemu su stijene Klečice noge, a vršna stijena glava. Prema narodnoj predaji, vrh Kleka je sijelo vještica, koje su svojevrsan simbol Kleka i Ogulina.⁸² Upravo ondje autorica i smješta sastanak vještica, među kojima je i Arsenka, vještica iz priče. Gavran, koji je glavni lik u priči, u europskoj je kulturi smatran izrazito pametnom, socijalno visoko prilagodljivom životinjom (kakvom se pokazao i u priči), te je oduvijek bio predmet folklora i legendi. No, različite kulture nose i različite legende o gavranu.⁸³ Tako je, po viđenju Nade Iveljić, gavran koji je imao dva bijela pera bio «pozitivan lik», dobar, iako su po narodnoj predaji «...gavranovi postali zli još u davnini i to zato što su ih vještice prisilile da žive s njima u staroj kuli, na mrtvačkoj glavi ili na njihovu ramenu, uz nakostriješenu crnu mačku. Na gavranove se još dugo gledalo kao oličenje zla. Vidjeti gavrana – značilo je očekivati nesreću».⁸⁴ U svijetu je naime vrlo poznata i vrijedna poema *Gavran* američkog književnika Allana Edgara Poa. Osim prirodne baštine, u tradicijsku kulturu pripada i vjerovanje u vještice koje je u toj priči istaknuto. Naime, u Hrvatskoj je nekada vrlo rašireno bilo vjerovanje u vještice. To nisu bila tajanstvena bića, već konkretne osobe, uglavnom žene s nekim prirođenim, naučenim ili kako drukčije dobivenim nadnaravnim moćima, ali uvijek zlih namjera. Držalo se da se vještice mogu vratiti u normalan život ako se pokaju, ispovjedu, posvete vjeri, molitvi i Bogu.⁸⁵

Dolazeći do Dalmacije i prekrasnih hrvatskih otoka, otvara se još veći spektar narodne baštine, hrvatske tradicijske kulture. Kao potvrda tomu jest priča *Sestre čipkarice* u kojoj se pronalazi motiv čipke, i to naše najpoznatije – paške. Naime, utvrđeno jest da Zbirka paške čipke u posjedu benediktinskog samostana sv. Margarite u Pagu ima svojstvo kulturnoga dobra, odnosno, pripada hrvatskoj kulturnoj baštini. Paška je zajednica koludrica utemeljena u 14. stoljeću u Starom Pagu, a u 15. se stoljeću nastanila u novoizgrađenom gradu Pagu. U Zbirci

⁸¹ Iveljić, N. (2006.), *Kapljica s Plitvica*: 227.

⁸² [http://hr.wikipedia.org/wiki/Klek_\(planina\)](http://hr.wikipedia.org/wiki/Klek_(planina))

⁸³ http://hr.wikipedia.org/wiki/Obi%C4%8Dni_gavran

⁸⁴ Iveljić, N. (2006.), *Gavran s dva bijela pera*: 204.

⁸⁵ Grbić, J. (2001.), *Vjerovanja i rituali*. Hrvatska tradicijska kultura. str. 459-495.

najstariji rad potječe upravo iz 15. stoljeća, a u 19. stoljeću samostanska škola u poduci vezu i šivanju čipke prerasta u državnu školu.⁸⁶ Krajem je 19. stoljeća čipka postala dekor interijera te se izrađivala kao samostalni ukras. Povijesni se podaci o nastanku čipke nalaze i na početku priče: «Premda je čipka postojala još u starom Egiptu, njenim se zlatnim dobom smatra razdoblje od 15. do 17. stoljeća. Pravu vrijednost izgubila je otkad je ljudi proizvode strojevima.»⁸⁷ Čipka jest kao dio odjevnog predmeta s vremenom postala simbol prestiža i statusa zbog čega je bila i tražena na tržištu. Informacija se potvrđuje i u priči: «Tada čipke nisu nosile sirote djevojke i one koje su ih izrađivale, već su bogate plemkinje njima ukrašavale svoje okovratnike, rukave i kapice».⁸⁸ Unatoč ljepoti i vrijednosti paške čipke, u *Hrvatskoj tradicijskoj kulturi* stoji: «Hrvatsko čipkarsko dobro ni po bogatstvu ni po sačuvanim primjercima ne može se mjeriti s golemim čipkarskim blagom na zapadu Europe. No, hrvatska povijesna i folklorna tekstilna građa može na svoj način upozoriti na razvojni put čipke, osobito one šivene, od njezina postanka do savršenih oblika samostalnog ukrasa».⁸⁹

Reprezentativni primjer narodne predaje kao kulturne baštine jest priča *Matija, kazivačica*. Naime, Matija jest ime kazivačice narodnog blaga (u priči Nade Iveljić), u smislu stvaralaštva, i to narodnih pjesmica koje potječu s područja Dugog otoka, još jednog prekrasnog otoka na hrvatskoj obali Jadrana. Sama činjenica da je ta osoba zaista postojala, punim imenom Matija Šešelja (a uz ime stoji: kazivačica narodne poezije na Dugom otoku)⁹⁰ zaista svjedoči o hrvatskoj baštini. U priči je i opisan proces narodne predaje: «Tada je nekom mladiću, budućem književniku, izgovorila pedesetak pjesmica koje je on zapisao. Eto tako su ostale sačuvane, tako je Matija postala kazivačica narodnog blaga».⁹¹ No, etnološka je građa i zapis usmenog teksta nešto sasvim drugačije od samog «izvođenja pjesme», prvenstveno je to izgled onoga što je bilo u živoj komunikaciji, tj. u izvođenju. Za nas, čitatelje, to su stvarni čimbenici tradicijske kulture, koji su nezamjenjivi za povijesni slijed, kao i za strukturalni opis. Pravi su kazivači oni koji su na ovaj ili onaj način sudionici tradicijske kulture, koji je privatno izvode, njeguju i svjesno prenose novim naraštajima.⁹² Prema riječima Stipe Botice, to su oni «koji u tišini svog srca prebiru po svim drevnim običajima, koji znaju sastavnice izvornoga narodnoga života, koji raspolažu sa stanovitim brojem usvojenih narodnih priča i drugih tekstova; koji posežu za njima kad ih nitko ne čuje, onako za sebe, za svoju dušu».⁹³ Dio pjesmice koje se

⁸⁶ http://www.katolici.org/dogadjanja.php?action=c_vidi&id=11522

⁸⁷ Iveljić, N. (2006.), *Sestre čipkarice*: 50.

⁸⁸ Iveljić, N. (2006.), *Sestre čipkarice*: 50.

⁸⁹ Eckhel, N. (2001.), *Čipka u hrvatskom tekstilnom rukotvorstvu*. Hrvatska tradicijska kultura, str. 177-183: 178.

⁹⁰ <http://knjiznica.hazu.hr/WebCGI.exe?Tip=Listic&Baza=1&Jbmg=020946>

⁹¹ Iveljić, N. (2006.), *Matija, kazivačica*: 115.

⁹² Botica, S. (1998.), *Lijepa naša baština*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada

⁹³ Botica, S. (1998.) *Lijepa naša baština*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada: 114.

Matija, iako već pri kraju života uspjela sjetiti, stoje zapisane u *Zborniku za narodni život i običaje*, od zapisivača Olinka Delorka:

«...njoj careva jabuka od zlata
I njoj ona zlatna kolajna
Što ne rđa oko bijela vrata...»⁹⁴

Autoričin odabir morske medvjedice u istoimenoj priči – *Morska medvjedica*- nije slučajna. Vila je kažnjena pretvorbom upravo u tu životinju jer je ona nekada prije obitavala i u Jadranskom moru, no smatra se da je danas ondje izumrla, iako je zadnji put u hrvatskim vodama učestalije viđena sredinom prošlog stoljeća. Navodno je mala kolonija obitavala na obalama otoka Sveca do početka 80-ih godina. Nekada je naseljavala i područje južnodalmatinskih otoka, no ribari su je stoljećima proganjali radi uništavanja ili vještog pražnjenja njihovih mreža, u koje se tek ponekad, nažalost, znala zapetljati i umrijeti. Neizbježna je činjenica da je njenom nestanku pridonio i gubitak staništa u kompeticiji s rastućim turizmom.⁹⁵ Osim nekadašnjim staništem te životinje kojom se Hrvatska može pohvaliti, u priči autorica spominje i prekrasne hrvatske otoke Brač, Rab, Pag, Hvar, Cres i Vis, kao i biševsku Modru špilju.

U *Najljepšem snu tkalje Mare* opisano je tkanje, na starinski način, kao dio hrvatske tradicijske kulture, kao način privređivanja i način života, s mjestom zbivanja na otočiću sjeverno od Dubrovnika, Lopudu. Tekstilno je umijeće ono u kojem se većina odjevnih predmeta za obitelj, kao i posteljno rublje i posoblje proizvodilo kod kuće.⁹⁶

U Ivanić-gradu nedavno je pokrenut projekt ponovnog sisanja lana na hrvatskim poljima, pronalaženja starih tkalačkih stanova za ručno tkanje, kao i tkalja koje još uvijek pamte tu drevnu vještinu. Obrt je danas prisutan na jugoistoku Zagrebačke županije, gdje se na stari, tradicionalni način lan sije, bere i obrađuje te se moči, suši i prede u tanke niti konca iz kojeg zatim vrijedne tkalje u tkalačkim radionicama izrađuju neke od tradicionalnih predmeta - ručnika, salveta i stolnjaka. Iskusne tkalje prenose svoju vještinu tkanja mlađim ženama i djevojkama u organiziranim kreativnim radionicama, kao i posjetiteljima zainteresiranim za njegovanje stare, gotovo zaboravljene tradicije.⁹⁷

5. ZAKLJUČAK

U ovom se radu proučavala zbirka priča Nade Iveljić: *Šestinski kišobran* kroz dva aspekta: bajkovite motive i motive baštine. Pronađeni su brojni motivi koje autorica preuzima iz usmene bajke: od samog «izvanjskog okvira», ponavljanja radnje, interpoliranih fantastičnih likova i njihovih karakteristika – vrijednosti i etičnosti, funkcija, motiva čudesnosti – čarobni predmeti, riječi

⁹⁴ Iveljić, N. (2006.), Matija, kazivačica: 119.

⁹⁵ <http://www.adriaticdiving.com/?wave=magazine,58>

⁹⁶ Muraj, A. (2001.), Privređivanje: poljodjelstvo i rukotvorstvo. Hrvatska tradicijska kultura, str. 95-163.

⁹⁷ <http://www.tzzz.hr/?show=2874>

čarolije, tajnovitost. Što se motiva baštine tiče, uočena je izrazita domoljubna motivacija te želja da se govori o onome što je hrvatsko: o običajima naših predaka, vjerovanjima, djelatnostima, originalnim hrvatskim proizvodima. Navedene elemente autorica upliće u originalne maštovite priče primjerene dječjem iskustvu, te na taj način nastaje model nove bajkovitosti. Jasno je, dakle vidljiv odmak od zamišljaja Ivane Brlić-Mažuranić kojeg karakterizira strogo poštivanje osnovne strukture bajke. Na temelju pronađenih elemenata te načina na koji ih autorica uvodi u priču, vidljivo je autoričino nepristajanje na stereotipe u traganju za fantastičnim, mimetički početak s obzirom na usmenobajkovit naracijski tijek, igranje elementima strukture te stilsko pojačanje teksta – što morfostilemima, sintaktostilemima, što poetizacijom teksta.⁹⁸

Iako se u literaturi većinom ističe vrijednost i priznatost autoričinih djela, postoji podatak da se sve do nedavno autoričin rad nije dostojno vrjednovao, ali da je zato bio znatno jače recepcijski praćen.⁹⁹ Brojni kritičari Nade Iveljić smatraju da je «hrvatska dječja književnost dobila u književničkoj osobi izuzetno plodnu spisateljicu, s djelima koja – dobar dio njih – ostaju trajnim vrijednostima te književnosti».¹⁰⁰ Također se u literaturi naziva «jednom od tri prve dame» hrvatske dječje suvremene književnosti. Same pozitivne kritike na rad i djelovanje Nade Iveljić govore o autoričinom mjestu u hrvatskoj književnosti: svojim je radom doprinijela procvatu suvremene hrvatske dječje književnosti uz velike spisateljice poput Sunčane Škrinjarić i Višnje Stahuljak, s kojima stvara ujedno i modernu bajku, odnosno model nove bajkovitosti.

Neizbježan jest zaključak da Nada Iveljić, jedna od utemeljiteljica moderne bajke, piše lijepo i zanimljivo. Pišući o igri, djetinjstvu i odrastanju, autorica otkriva bogatstvo i vrijednost baštine kroz bajkovit izričaj koji postiže korištenjem brojnih bajkovitih elemenata, spajajući prošlost i sadašnjost u jedinstven oblik, jedno vrijeme.

6. LITERATURA

- Iveljić, N. (2006.), *Šestinski kišobran*. Varaždin: Katarina Zrinski d.o.o .
Anić, A; Klaić, N; Domović, Ž. (2002.), *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Sani-plus
Botica, S. (1998.) *Lijepa naša baština*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada
Hranjec, S.(2004.), *Hrvatski dječji klasici*. Zagreb: Školska knjiga
Hranjec, S. (2006.), *Pregled hrvatske dječje književnosti*. Zagreb: Školska knjiga
Hranjec, S. (2004.), *Tri modela nove bajkovitosti*. *Umjetnost i dijete* br. 48, str. 43-56.
Pintarić, A. (2008.), *Umjetničke bajke – teorija, pregled i interpretacije*. Osijek: Matica hrvatska
Visinko, K. (2005.), *Dječja priča – povijest, teorija, recepcija i interpretacija*, Zagreb: Školska knjiga
Hrvatska tradicijska kultura – na razmeđu svjetova i epoha, zbornik, ur. Vitez, Z; Muraj, A. (2001.), Zagreb

⁹⁸ Hranjec, S. (2004.), *Tri modela nove bajkovitosti*. *Umjetnost i dijete* br. 48, str. 43-56.

⁹⁹ Hranjec, S. (2006.), *Pregled hrvatske dječje književnosti*. Zagreb: Školska knjiga

¹⁰⁰ Hranjec, S. (2006.), *Pregled hrvatske dječje književnosti*: 149.

Internet

<http://www.vjesnik.hr/Html/2005/11/11/Clanak.asp?r=pis&c=1>
<http://www.adriaticdiving.com/?wave=magazine,58>
http://www.bordercollie.hr/croatian_sheepdoghr.htm
<http://www.licitar.com.hr/licitari.htm>
<http://hr.wikipedia.org/wiki/Licitar>
http://www.klikic.hr/index.php?option=com_content&task=section&id=5&Itemid=33
<http://www.croata.hr/detail/detail.php?artikl=770&lang=hr>
http://www.katolici.org/dogadjanja.php?action=c_vidi&id=11522
http://www.travel-tourist.com/plitvice_hr.htm
<http://g6o6r6.blog.hr/2007/09/1623175637/hrvatski-mitski-svijet.html>
<http://www.plsavez.hr/hr/Klek>
http://www.vecernji.hr/newsroom/regions/varazdin_i_medjimurje/3148602/index.do;jsessionid=16EDF8FA6AA416927B6B76BE8708882C.1
<http://bs.wikipedia.org/wiki/Korana>
http://hr.wikipedia.org/wiki/Obi%C4%8Dni_gavran
<http://www.tzzz.hr/?show=2874>
<http://www.vjesnik.hr/html/2005/01/14/Clanak.asp?r=zag&c=5>
<http://knjiznica.hazu.hr/WebCGI.exe?Tip=Listic&Baza=1&Jbmg=020946>
<http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2202>

FAIRYTALE AND HERITAGE MOTIFS IN NADA IVELJIĆ'S ŠESTINSKI KIŠOBRAN

Abstract: The paper discusses the short stories in Nada Iveljić's *Šestinski kišobran*, and focuses on fairytale motifs that can be subdivided into four categories: tale structure, the existence of two opposing worlds, human values and ethics, magical objects, words, transformations and secrets; as well as on heritage motifs presented in the paper 'from East to West, and to the far South of Croatia': national oral heritage, legends, anecdotes, folk beliefs, national customs and old crafts, products and handicrafts, and specific geographical features. Nada Iveljić is one of the founders of modern fairytales, i.e. fairytale elements in children's prose in the late 20th century. The author received the *Grigor Vitez Award* for this book, which reinforces her status and popularity in Croatian literature.

Key words: fairytale motifs, heritage motifs, the new fairytale elements.

Author: Sanja Simel, studentica Hrvatskog jezika i književnosti i pedagogije, Filozofski fakultet, Osijek

Review: *Život i škola*, br. 20 (2/2008.), god. 56, str. od 41. do 60.

Title: Bajkoviti motivi i motivi baštine u zbirci priča Nade Iveljić: "Šestinski kišobran"

Categorisation: stručni rad

Received on: 22. rujna 2008.

UDC: 821.163.42-343.09

Number of sign (with spaces) and pages: 58.534 (: 1800) = 32,518 (: 16) = 2,032